

One Health in het onderwijs

Q-koorts, aviaire influenza, ebola. Door recente uitbraken van zoönosen wordt de One Health-gedachte in toenemende mate gehoord. Bij een pilot co-schap One Health van de Radboud Universiteit bleken co-assistenten geneeskunde en diergeneeskunde vreemden voor elkaar. Dat roept een vraag op: doet het onderwijs wel genoeg om humane en veterinaire artsen in spe bij elkaar te brengen?

Ludo Hellebrekers, One Health-ambassadeur van de KNMvD en tot vorig jaar voorzitter van de beroepsorganisatie voor dierenartsen, ziet een kleine groeiende kern de One Health-benadering promoten in het werkveld. “Met name bij reeds praktiserende artsen vindt de boodschap in toenemende mate gehoor”, zegt hij. “Humane en veterinaire artsen gaan bij elkaar zitten en laten zich bijscholen. We hebben de laatste jaren echt stappen voorwaarts gemaakt. Dat bleek eind 2011 toen het Schmallenbergvirus, aanvankelijk een mogelijk zoönotisch virus, werd gevonden bij schapen, geiten en runderen. Draaiboeken werden tevoorschijn gehaald, waardoor heel snel de risico's voor de mens in kaart konden worden gebracht.”

Volgens Marjolein van de Pol, huisartsdocent aan de Radboud Universiteit, valt er vooral in het onderwijs nog wel wat te winnen als het gaat om One Health. “De

studies geneeskunde en diergeneeskunde werken nog weinig tot niet samen.” Daarom nam Van de Pol vorig jaar, samen met dierenarts Manon Houben en collegadocent Alfons Olde Loohuis – die in het verleden Q-koorts op de politieke agenda zette – het initiatief om een pilot co-schap One Health op te zetten. “Tijdens de Q-koorts-problematiek hebben we aan den lijve ondervonden hoe belangrijk het is dat humane en veterinaire artsen elkaar weten te vinden”, zegt Van de Pol. “Om die samenwerking op gang te brengen, moeten deze artsen elkaars wereld leren kennen aan de basis, tijdens de studie.”

Andere benadering

Aan de pilot co-schap mochten vier co-assistenten geneeskunde en vier co-assistenten diergeneeskunde deelnemen. Van de Pol: “Ze kwamen erachter dat er vakinhoudelijk veel overeenkomsten zijn, maar dat er grote verschillen zijn als het gaat om individuele gezondheidsbelangen, volksgezondheidsbelan-

gen en economische belangen.” Marjolein Miedema, laatstjaarsstudent diergeneeskunde, was een van de deelnemers. “Je spreekt elkaars taal”, zegt ze, “maar de benadering is heel anders. Bij een vogelgriepuitbraak wordt een stal met kippen meteen geruimd. Bij mensen is zo'n oplossing natuurlijk ondenkbaar.”

Met de nodige vooroordelen over elkaar startten de studenten aan het co-schap. Geneeskundestudent Bouke Koeneman: “Ik dacht: ze doen hetzelfde als wij, maar dan met dieren. Ik zag een dierenarts

voor me in een witte jas, stethoscoop om de nek, luisterend naar de longen van een hond. De veterinaire wereld was echt nieuw voor mij.” Miedema's vooroordeel: “Een huisarts was in mijn ogen iemand waar mensen alleen met hun lichamelijke kwaaltjes heengaan. Ik realiseerde me niet dat hij voor velen ook een vertrouwenspersoon is.”

Geneeskundestudent Koeneman liep een dag mee in een dierenkliniek. Miedema was een dag te gast bij een huisarts. Ze vertelt: “We hebben meer begrip voor

elkaar gekregen, de vooroordelen zijn uit de weg geruimd. Heel belangrijk vind ik, dat we nu meer van elkaar weten. Ik weet nu dat waar bijvoorbeeld dieren worden mishandeld, ook vaak huiselijk geweld voorkomt. Wanneer ik dat vermoeden heb, kan ik in zo'n situatie de huisarts inzien. One Health gaat niet alleen over infectieziekten. We moeten in contact zijn met elkaar, te allen tijde. Weet je elkaar te vinden in vreedstijd, dan weet je elkaar ook te vinden als een zoönose uitbreekt.” Huisartsdocent Van de Pol: “In mijn ogen is de grote winst van dit project dat het belang van de One Health-methode op hun netvlies is gekomen.”

Bij deze acht deelnemers in ieder geval wel. De grote vraag is hoe het belang van een gezamenlijke aanpak voor mens, dier en ecosysteem onder de aandacht te brengen van alle andere studenten. Vooral op de geneeskundeopleidingen komen One Health en zoönosen maar summier aan bod. Co-assistent Koeneman: “Tandheelkunde en zoönosen zijn twee blinde vlekken binnen de opleiding geneeskunde.” Hellebrekers herkent dit: “Als het gaat om zoönosen, dan is er in de humane wereld niet het gevoel van dagelijkse urgentie.”

Plan van aanpak

Van de Pol heeft goede hoop dat One Health snel terrein wint in het onderwijs. “We hebben de resultaten van de pilot uitgewerkt in een plan van aanpak voor One Health-onderwijs op alle faculteiten. In Nijmegen hebben we dit direct vorm kunnen geven. Er zijn veel meer studenten geneeskunde dan studenten diergeneeskunde; we kunnen ze onmogelijk in evenredige groepen verdelen. Maar de studenten op het Radboud krijgen nu wel allemaal de basisprincipes van One Health aangereikt. Het mooiste zou zijn als het een bovenfacultair onderdeel wordt. En dat het uiteindelijk wordt opgenomen in het Raamplan Artsopleiding.”

Hellebrekers: “Niet iedere geneeskundestudent hoeft alles te weten over zoönosen. Als 20 procent de kennis heeft, verspreidt die kennis zich wel binnen de eigen clusters. Zolang artsen maar weten

wat er in hoofdlijnen speelt; waar ze belangrijke informatie kunnen halen in de andere kolom en waar hun potentiële partners zich bevinden.”

Leidende rol

De faculteit diergeneeskunde is een stap verder dan de geneeskundeopleidingen. Len Lipman, hoofddocent Veterinaire Volksgezondheid aan de Universiteit Utrecht, heeft een minor One Health opgezet. Deze is in september 2014 van start gegaan. “In de praktijk moeten humane en veterinaire artsen samenwerken; we willen dierenartsen de tools geven om daarin een leidende rol op te pakken. Daarom bieden we deze verdieping aan.” Die leidende rol behoort toe aan de dierenarts, vindt Lipman. “Studenten diergeneeskunde worden getraind om verder te kijken. Niet naar één dier, maar naar milieueffecten en naar de effecten op mensen.”

Hellebrekers: “In de opleiding diergeneeskunde hebben zoönosen altijd een prominente rol gespeeld. Alle dierenartsen kennen de populatierisico's. In die zin vind ik wel dat zij de morele taak hebben om dit gedachtegoed te delen.”

Het opzetten en implementeren van de minor One Health verliep soepel. Lipman: “Collega's van het UMCU staan open voor samenwerking. We hebben een start gemaakt met diergeneeskundestudenten die keuzecursussen volgen op andere opleidingen. Op termijn hopen we de programma's ook open te kunnen stellen voor studenten van andere faculteiten. Maar dan moet eerst nog een aantal bestuurlijke hobbels worden overwonnen. En daar is nog wel wat missionarisch werk voor nodig.”

One Health symposia

- Van 15 t/m 18 maart vindt het 3de International One Health Congress plaats in Amsterdam. Gedurende deze dagen komen onder meer opkomende ziekten in de veranderende wereld en de interventiemogelijkheden aan bod. iohc2015.com
- Van 9 t/m 11 april volgt in de Rai een symposium over One Health tijdens de Voorjaarsdagen 2015. voorjaarsdagen.org